ЯК Я ВИДАВАВ ГАЗЕТУ

Ще як я був на університеті, вичитав я у якійсь книжці чи часописі, що кождий порядний чоловік повинен бути хоч кілька літ редактором. Навіть король Гумберт казгів, що якби не був королем, то хотів би бути редактором. Легко-то королям говорити такі масні слова; Гумберт, певно, не чував нічого про долю руських редакторів. Та й я не знав про неї багато, а що вважав себе порядним чоловіком, то був редактором кілька літ.

Кілька літ життя в руських редакціях! Воно врешті не так багато, але все-таки досить, щоби любі земляки відобрали редакторові віру в себе. Доки я не був редактором, то був глибоко пересвідчений про свої добрі наміри, про свою чесноту, словом, про те, що я порядний чоловік. Але як я по кількох літах редакторської кар'єри зачав видавати в Чернівцях політичний дневник, то до двох літ зміркував докладно, що такий святий та божий я не є, як я собі думав; бо мої політичні противники повторяли безнастанно, що я не лише редактор, але ще й панський лакей, котрий найбільше вдоволення находить у лизанню панських лаб і ніг та наставляє руку на Тгіпк§е1с1-и, що я чийсь підніжок, неписьменний письменник, глупий патріот, зрадник, що свій народ хоче доконче втопити в ложці води, що я наймит єзуїтів, агент польської шляхти для ши-рення ягелонської ідеї, що я гадюка, яничар, донощик, блягер і т. д., а славний руський поет і політик Грубо-писький посвятив мені вкінці у гумористичній "Стрілі" геніальну епіграму:

Чи се не новий Орфей? Ні, се славний Маковей! Заспіває — чути свист, в його слові — п е с і й хист.

От ще чого мені хибувало! Таким-то дивним сотворінням буває часом руський редактор...

Всі ті свої титули я знав напам'ять, бо чув їх сотки разів і привик до них так, що слухав їх уже з таким вдоволенням, як мелодійних віршів віщого поета Грубописького про "Велику Маму". До всего чоловік привикне... у

Але прийшов раз день, і русини так мені догодили, що я почув страшний жаль до них. У "вінку такої слави", як я описав, у люту спеку липневу, колф вже ті, що "роблять" політику, відпочивали на лоні природи, а я в поті не лише чола, але цілого тіла, сидів у комнаті, мов у парні, та сповняв свій "песій" обов'язок — у таку-то днину редакційний слуга приніс мені з пошти часописи, а листонос кілька листів.

Став я читати часописи і листи і ось що вичитав у них:

1. Лист від о. пароха Лизуновича:

"Впв. пане редактор! Прошу мені посилати дальше свою газету, без котрої я не можу обійтися. Я читаю її дуже радо, але із" заплатою за минувший і теперішній рік ще почекайте. Наших москалів ви побиваєте замало. Сю породу треба знищити з лиця землі, нехай не заваджає! Люта стаття, хоч би щодня против них нам, певно, не пошкодить.

2. Отвертий лист був без підпису:

П. Т. панский лакей і донощик! Как тебе не обридло писать день в день всяческие вздоры на москалефилов! За последнюю статью ти заслугиваешь самого большого про-трепания. Вор ты и Герострат русский, какого свет не видал. Подлец!"

3. В "Батьківщині" вичитав я, що "панські лакеї вміють лише на москвофілів гавкати, хоч між москвофілами є також порядні люди, так звані "староруси", з котрих ще можуть бути руські народовці, коли тілько схочуть. А ось на польське правительство накинутися, так як ми се вміємо, то штука!.."

4. В "Ділі" товстий меценас-фейлетоніст посвятив мені такий уступ: "Жидівських сім братів Маковеїв згинули за свій нарід, дали із себе шкіру дерти і виривати язики. А наш руський Маковей умудрився і не хоче дати із себе шкіру здерти; тримається панської клямки і лиже панам ноги. Так-то низько упадає теперішня наша молодіж, що не знає ніякого пожертвування, лише аванси і посади".

Я аж за голову вхопився, прочитавши се: одно не знав я, нащо кому здалася моя шкіра, з котрої ледви чи були би хоч сильні черевики; а друге: мене просто здивував мій аванс і моя посада руського редактор а!.. Опам'ятавшися троха із надмірно сильного враження, бо се вже не переливки,— діло йшло про мою власну, рідну шкіру — я взяв у руки лист.

5. Лист від д-ра Льва Масненького, мого дописувателя: "Дорогий! Вичитав я нині вечером у "Ділі" напасть звісного меценаса на Вас. Не дайте відстрашити себе тим від чесної роботи, яку ведете. Не щадіть нікого, лупіть противників по головах, щоби їм аж очі заступило. Опозиційники — ідіоти! З такими людьми нема що делікатно обходитися!

Добре зробили Ви, що чіпили так "файно" о. декана Розбишацького — добре йому так! Всім се дуже сподобалося".

6. Моя газета, звернена retour ', а в ній новинка про о. декана Розбишацького, зачеркнена синім олівцем, із заміткою: "Остання підлота! На що ви зійшли, редактор?! На донощика! А ми такі надії мали на вас!"

7. Лист від читателя: "Ваші "Образки з села" прекрасні! Вони навели мене на думку, що у нас ширення антисемітизму було би дуже поплатне. Жиди з русинами не мають нічого спільного, лише визискують нас. Геть із ними до Палестини!"

8. Стаття у волоському часописі "Bukowiner Post": "Тутешні українці спровадили собі з Галичини на редактора правдиве галицьке зіленько. Сей заволока їздить разом із руськими послами по вічах і агітує проти жидів, котрі є одиноким культурним елементом по селах. Так само тепер у статтях п. з. "Образки з села" ширить він завзятий антисемітизм. Дуже сумніваємося, чи русини добре вийдуть на такій небезпечній грі".

9. Лист із села від відпочиваючого посла: "Бійтеся бога, редактор! Пощо ви помістили ці "Образки з села"? Тепер готові мене жиди з нашого клубу чіпнути у соймі. У нас ще антисемітизм не на часі, не треба дразнити жидів. Замажіть якось ту справу. На інше годжуся. Отже, ви справді по-євро-пейськи поступаєте собі, що стараєтеся станути понад обома церквами, православною і уніатською, а упоминаєтеся лише, щоби обі церкви сповняли свою задачу. Таке становище найрозумніше! І се добре, що часом духовенству виказуєте його хиби. Се у нас дуже потрібне!"

10. Лист від каноніка, що писав звичайно у "Душ-пастирі": "Ми обурені ! Ваша стаття про нові вибори до ради державної п. з. "Що робити"? написана зовсім у радикальнім дусі! Того ми по вас не сподівалися... Про нашу опозицію пишете також так, як би з нею хотіли числитися або її поважати. Се скандал! Мушу Вам признатися, що від якогось часу Ваша газета мені чимраз менше подобається. Обстаєте за православієм, а про обхід Берестейської унії і про католицьке віче подаєте лише холодні справоздання! Мусите станути виразно на католицькім становищі, против провославія; інакше на нашу поміч не можете числити.

Тут: повернена від читача (фр.)

Духовенства не чіпайте і похибок його не виволікайте на божий світ! На духовенстві опирається вся Русь. Світські русини — що інше, про їх блуди можна говорити прилюдно..."

11. Уступ із "Галичанина" п. з. "Жалкие типы отрицательного достоинства". Отвратительно смотреть на то, як черновецкий орган новоеристов кокетничает с иезуитами и с польско-панскою политикою, обчислен-ною на исковеркание нашей св. Руси. Те соболезнования достойны типы, исполнены самых низких инстинктов,— те агенты, работающие в пользу иезуитско-польско-ягайлонской идеи, пренебрегают наши исторические начала" і т. д.

12. Уступ із радикального "Громадського голосу": Панські лаболизи, з чолом, як у бика, а лицем, як підошва, і їх органи (тут названа і моя газета), що на хлопських справах розуміються так, як свиня на перцю, удають від часу до часу, що їм хлопська доля також лежить на серці. Одна з рептильних часописей у статті п. з. "Що робити?", від котрої лизунством аж смердить, поважилася також заговорити про п'яту виборчу курію, коли ми тим часом сю справу вже роз'яснили найліпше з усіх. Чого їм мішатися до наших хлопських справ, коли тілько ми розуміємося на тім найкраще, а їм лише аванси і посади в голові?! Врешті такі самі дурні і редактори "Діла"...

13. У "Страхопуді" найшов я образок: "На медведя наскочили собаки і гавкають страшенно. Але се не собаки, тілько часописи. Моя газета нарисована, як якась собака із свинським рилом і "бреше" на весь голос..."

Прочитавши те все, я почув до русинів несказаний жаль, котрий разом із страшною жарою зовсім розбив мене. "Боже мій, думаю собі, як тут русинам догодити? Всі добрі, всі мудрі, а кождий говорить інакше. Мушу я раз їм усім догодити".

От я усів, написав і того-таки дня надрукував дуже гарну статтю під заголовком, узятим із поезій п. Грубописького:

"Воскресения Великої Мами".

На дворі страшенна спека. Вакації. Політичне житє на Русі на хвилину притихло; також має вакації. Наші дорогі посли спочивають у холодочку і набирають сили до дальшої праці в хосен безталанної матері-Русі. Дай їм, боже, витримати! У таку пору варто роздивитися по руськім горизонті, чи на нім не збираються деякі хмари, і порадити, що дальше робити.

Призадумавшись глибоко над нашими відносинами, ми бачимо, що найрозумнішою партією у нас є радикальна партія; хоч годі заперечити, що дуже розумні є й опозиціоністи, а вже понад партію реалістів розумнішої нема! Яка одна, така друга і третя, всі себе посполу доповняють: одні тягнуть, другі пхають, а віз поступу, на кодрім сидить Заплакана Мати, все посувається статочно наперед.

На церковнім полі ми собі рідні браття, так уніати як і православні. Одні мають свою єдиноспасительну церкву, другі свою єдиноспасительну церкву, і обі сі церкви повинні себе любити, бо хто як хто, а церкви, що стоять на сторожі любові ближнього, повинні передусім себе посполу любити.

Ціле наше духовенство без виїмки дуже красне і патріотичне. Без нього не остався б і слід із русинів на землі. Навіть о. декан Розбишацький — се правдивий учитель народу, бо він показує своїми власними поступками, як люди не повинні робити, а ся наглядна метода науки уживана, як звісно, тепер у всіх школах. Так само всі ті чесні і високоповажані священики, що за минувший і за сей рік завинили нам звиш 5000 зр. "передплати" — то також патріоти, бо вони з пожертвованиям читають усяку газету, хоч за неї не заплатили.

Москвофіли дуже тверді патріоти; нищити їх не годиться, бо то найдорожча спадщина по наших розумних батьках, дорогоцінний антик, правдивий руський "раритас". Але щоби вони були ще більшими патріотами, як є, то ми радимо заплатити їх провідникам більше, ніж їм платять москалі, а тоді вони позбудуться деяких своїх хиб, що могли декого з нас разити.

З жидами радимо обходитися делікатно. Коли Мошко обідре дурного Івана так зручно, що не може дістатися до криміналу, то Мошка варто за се поцілувати; такий проворний і здатний до життя елемент потрібний усюди. А дурного Івана випадає також погладити по головці за.те, що жив ^тілько літ і не навчився нічого; він же наш "менший брат"...

Руській молодіжі радимо, аби чимскорше давала із себе дерти шкіру, як кору з берези, бо інакше поросте в пір'я і буде могла літати. А вона не сміє літати, тілько стояти коло своєї Мами після слів віщого поета Грубописького, котрий каже, що як молодці

"стануть поуз себе сміло, як підіймуть вільні рукн, вкінчать святе, велике діло,

утихнуть стони болю-муки і серед слави фіміаму воскреснеш нам, Велика Мамо!"

Видрукувавши таку патріотичну статтю про Велику Маму у своїй газеті, я чекав нетерпеливо на відзиви руських часописей і на признання. Але тут я гірко розчарувався і побачив, що всім русинам ніхто на світі не годен догодити. І не то всім, але навіть десятьом у рівній мірі не догодиш! Даремна праця!

Що по сій статті прийшлося мені почути, з того можна би зложити цілий словар самих кріпких слів. Усі руські часописи приписали мою статтю не моєму доброму серцю, що я всім хотів догодити, лише наслідкам спеки і моєї бездонної глупоти,— так що я аж по тім усім прийшов до розуму і, щоби не затроювати собі дальше життя, рішився поїхати далеко, аж за море до Канади. Там заміню перо на плуг і буду орати тамошні степи, а до "старого краю" верну аж по літах з мільйоном. Тоді я у всіх русинів буду мудрий...

1896